

УДК 372.3(063)

ББК 74.24я431

С 91

Редакційна колегія:

Сіверс З.Ф. – кандидат юридичних наук, доцент, ректор КМПУ імені Б.Д. Грінченка; Кононко О.Л. – доктор психологічних наук, професор Інституту проблем виховання АПН України; Белкіна Е.В. – кандидат педагогічних наук, доцент, проректор з наукової роботи КМПУ імені Б.Д. Грінченка; Мартиненко С.М. – кандидат педагогічних наук, доцент, декан педагогічного факультету КМПУ імені Б.Д. Грінченка; Науменко В.О. – кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри теорії та методики початкової освіти; Ігнатенко Е.В. – старший викладач кафедри теорії та методики початкової освіти КМПУ імені Б.Д. Грінченка.

С 91

Сучасні технології навчання в початковій освіті: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (13-14 квітня 2006 року) / Ред. кол.: З.Ф. Сіверс, О.Л. Кононко, Е.В. Белкіна та ін. – К.: КМПУ імені Б.Д. Грінченка, 2006. – 160 с.

ББК 74.24я431

Зміст

Аліфанова І.А. Діяльність "розминка" як метод формування комунікативної компетентності молодших школярів	5
Андрюсова Н.М. Розвиток логічного мислення шляхом поєднання методів	7
Андрюсенко І. Впровадження сучасних педагогічних технологій у закладах післядипломної освіти через педагогічну практику	9
Анисимова Л.С. Формирование краеведческих представлений у младших школьников в процессе использования ТРИЗ-технологии.....	11
Білик Т.О. Проблеми збереження психічного здоров'я особистості	14
Будій І.І. Іновативні освітні технології як умова розвитку творчих здібностей дітей молодшого шкільного віку	16
Вашенко О.М. Особливості формування в молодших школярів здоров'язберігаючих умінь і навичок.....	19
Виклюк Тест як одна з форм перевірки здобутих знань, умінь і навичок	21
Гайова Л.В., Семеновська Х.А. Читанка – джерело живого слова	24
Городнов Є.В. Санітарно-освітня робота з питань стоматологічної профілактики як засіб збереження здоров'я молодших школярів	27
Гроза Е.П. Психологічні фактори оптимізації навчання математики в початкових класах шкіл для дітей з вадами слуху	29
Дорошенко Т.В. Виховання естетичних почуттів молодших школярів на уроках з курсу "Мистецтво"	30
Дубовик С.Г. Словесні аналогії як засіб розвитку критичного мислення молодших школярів на уроках української мови	32
Дубчак О.Б. Особливості роботи вчителів з ліворукими дітьми в період адаптації.....	34
Дубяга С.М. Прислів'я та приказки – як засіб залучення до витоків української культури	36
Дятлова С.И. Задання з логической нагрузкой в математической подготовке младших школьников	38
Єгорова Г.А. Соціально-психологічний тренінг як ефективний засіб формування комунікативних навичок педагогів	40
Загніборода В.В. Сучасні вимоги до оцінювання навчальних досягнень у контексті особистісного підходу.....	42
Захарійчук М.Д. Теорія і практика діагностичного спостереження	45
Іванія Г.А. Технологія створення гуманістично спрямованого виховного простору	47
Іванова Л.Л., Сущенко Л.П. Фізкультурно-оздоровча робота як пріоритетний напрям фізичного виховання у школі	49
Іванців М.І. Формування логічних прийомів мислення молодших школярів у процесі навчання математики.....	51
Ігнатенко Е.В. Формування образності мовлення у процесі текстотворчої діяльності молодших школярів.....	53
Ігнатова О.І. Десять аспектів виховання дітей-сиріт у дитячих будинках сімейного типу	55
Індутна Г.М. Робота з "Післябувариком" як шлях до розвитку літературної компетентності молодшого школяра	57
Канішевська Л.В. До питання формування гуманних відносин учнів і-ту класів шкіл-інтернатів	58
Канінус Н.О. Формування здоров'язберігаючої компетентності молодших школярів на засадах розвитку життєвих навичок	60
Качан Т.М. Проблеми гуманності у взаємодії вчителя і учня в початковій школі	62
Кирилюк В.М. Образне мислення на уроках ритміки в загальноосвітній школі	63
Киричук В.А. Виховання молодших школярів на засадах гуманістичної етики	67
Кіт Г.Г. Дослідницька технологія навчання молодших школярів	69
Кодлюк Я.П. Розвивальна спрямованість сучасних підручників з читання для початкової школи	71
Комар О.А. Навчання студентів інтерактивних технологій у процесі інтегрованих занять	75
Комкова Е.И. Умственное развитие младшего школьника, оставшегося без опеки родителей	78
Кононок О.Л. Позитивне самоставлення як складова шкільної зрілості	80
Кочерга О.В. Психофізіологічні можливості і здоров'я дитини	84
Кочіна Л.П. Особливості нового навчально-методичного комплексу з математики (авторів Кочіної Л.П. та Листопад Н.П.).....	86
Кравчук Л.В. Твори художньої літератури як чинники впливу на засвоєння етичних норм	

чверті. У багатьох дітей, що навіть не мали серйозних шкільних проблем на початку року, різко знижується розумова діяльність. Вони перестають справлятися з тими завданнями, які раніше для них не були важкими. Вчителі скаржаться на неуважність. Батьки відзначають погіршення стану здоров'я, сну, апетиту, різкі коливання настрою, сльози, примхи, упертість.

Канікули знімають наростаюче напруження і стомлення (якщо дитина дійсно відпочиває), але знову ненадовго – до середини лютого. Фактично лютий – найважчий місяць на першому році навчання. До цього часу вже накопичується втома, діти мало рухаються, мало бувають на повітрі, позначається і нестача вітамінів і ультрафіолету, до того ж різко зростають навчальні навантаження, темп та інтенсивність навчальної діяльності. Саме в цей період найбільш чітко виявляються всі навчальні проблеми – труднощі з письмом, читанням, математикою. Вони можуть бути різними, але майже завжди збігаються з погіршенням загального стану: зниженням працездатності, труднощами концентрації уваги, швидким виснаженням. Нерідко в цей період з'являються нав'язливі рухи, погіршується настрій і будь-яка дрібниця може викликати сльози, навіть агресію чи, навпаки, апатію, загальмованість, небажання будь-що робити.

Справа в тому, що багато шкільних проблем, у тому числі і порушення почерку, і збільшення кількості помилок, і проблеми з читанням, і труднощі з математикою, можуть бути пов'язані з високим функціональним напруженням і стомленням, що виникають через перевантаження. Тому насамперед необхідно зняти перевантаження, напруження. Перевантаження негативно позначається не тільки на працездатності, якщо воно постійне – на зрості, розвитку і стані здоров'я.

Тому необхідний раціонально організований режим дня: це точно регламентований час і тривалість підготовки домашніх завдань, творчої діяльності і відпочинку дитини, достатній відпочинок на свіжому повітрі, регулярне і повноцінне харчування, а також достатній за тривалістю сон з чіткою встановленим часом підйому і засинання. Обов'язкова при цьому і правильно організована рухова активність дитини. Стежити за режимом, звичайно ж, повинні батьки.

Якщо діти "повний день" у школі, то в режимі повинна бути передбачена шкільна 1,5-годинна прогулянка (динамічна пауза), час на готування уроків (максимум того, що може дитина ввечері після школи, – почитати, повторити вірш, але ніяких домашніх письмових завдань).

Дубяга С.М., м. Мелітополь

ПРИСЛІВ'Я ТА ПРИКАЗКИ – ЯК ЗАСІБ ЗАЛУЧЕННЯ ДО ВИТОКІВ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ

Відомо, що рівень розвитку рідної мови відбиває рівень духовного розвитку нації, її культури. Одним з найбагатших і найкolorитніших джерел, за допомогою можна залучити молодших школярів до пізнання витоків української культури, є прислів'я та приказки. У них відбиваються народна мудрість і дотепність: специфіка народного мислення, погляди трудящої людини на світ, на буття у всіх його незліченних проявах – не лише неабиякі фольклорні, мовотворчі здібності, а й висока духовність.

Такі засоби мови як прислів'я та приказки є найважливішим вираженням її національного обличчя. Вони містять у собі велику силу експресії та емоційної

насаги. Прислів'я та приказки здавна вважають однією із специфічних рис кожної мови. Найбільш яскраве своє виявлення вони знаходять у живому мовленні народу, як в усній, так і в писемній його формі. "Народ скаже – як зав'яже" – мудро помічено в одному з прислів'їв. Це справді так, бо у "маленьких за компонентним складом мовних одиницях містяться, за словами І.Я. Франка, скарби нашої мови й народного досвіду, збережена глибока істина про характер, мораль, етику, вірування нашій". Ще він називав прислів'я та приказки "багатим і важливим скарбом ... у скарбівні нашої мови... її коштовними перлинами", а М. Рильський порівнював народне слово з дорогоцінним алмазом, який слід доглядати, шліфувати, "щоб дедалі більше граней у ньому переливалось і виблискувало, відбиваючи все незрівнянне багатство наших днів" [1, 8-12].

Наукові надбання вчених вводяться у програму початкових класів і на їх основі ведеться робота з прислів'ями та приказками на уроках читання та розвитку мовлення, рідної мови, природознавства та суспільствознавства тощо.

Методика початкового навчання не передбачає окремих уроків для опрацювання малих фольклорних жанрів, таких як прислів'я, приказки та загадки. Вони вводяться в тканину уроку як супровідний матеріал, досить важливий і необхідний для роботи з молодшими школярами.

Загадки, прислів'я та приказки урізноманітнюють навчально-виховну роботу. Вони вносять до навчального процесу елементи гри, що психологічно виправдано у навчанні дітей 6-10 років. Їх слід використовувати як дидактичний матеріал для вдосконалення техніки читання. Нарешті, вони становлять суттєвий елемент розвитку мовлення і мислення.

Ще в дошкільному віці діти знайомляться із загадками і скоромовками. Тому зайве витрачати час на тлумачення їх семантики. Інша річ – прислів'я та приказки. Їх визначення треба дати у загальних рисах, наголошуючи на тому, що прислів'я та приказки – це вислови, які у вигляді ритмічно побудованого і навіть заримованого речення передають багатовікові спостереження народу за поведінкою людей і навколишньою природою, виражаючи їх у вигляді мудрого узагальненого повчання, наприклад: "Друзі пізнаються в біді"; "Тіди лежачий камінь вода не тече".

Прислів'я та приказки є енциклопедією народного життя. Немає такої ділянки побуту, взаємостосунків між людьми, які б не знайшли відображення в народній мудрості. У прислів'ях народ знаходив відповідь на всі хвилюючі питання. Їх ідейно-тематичний діапазон такий же різноманітно-колеритний і багатий, як життя особисте, родинне та громадське в його історичному розвитку [2].

Програмою з читання передбачено вивчити прислів'я про працю людей у різні пори року, про ставлення дитини до членів родини, до рідних та близьких їм людей, родинні зв'язки, традиції; поняття про національні особливості, родовід; про рідний край, землю, Батьківщину. Наприкінці 2-го класу діти повинні вже вміти практично розрізняти тексти таких жанрів як казка, оповідання, вірш, загадка, прислів'я (на кінець 3-го класу і приказки).

Та й зараз важко уявити собі хоч один підручник з рідної мови або читання без прислів'їв. Прикро те, що хоча в навчальних посібниках і відведено чимало місця цим творам-мініаторам, та часто вони просто нехтуються вчителем (він обмежується одним запитанням: "Що означає це прислів'я?"). Ось тут і виникає суперечність, коли, з одного боку, існує незліченна кількість прислів'їв, а з іншого – діти мало обізнані як із жанром, так і з його зразками. І нерідко, закінчуючи 3-й клас, учні не можуть пояснити зміст багатьох прислів'їв.

Вивчивши Програму початкової школи та зміст підручників, можна цілком впевнено сказати, що прислів'я та приказки мають місце у початковій школі. Ця робота сприяє формуванню національної свідомості, духовності молодшого школяра; виховує естетично розвиненого читача, здатного висловлювати оцінні судження про зміст твору чи явища тощо. Проте не можна, на жаль, сказати, що роботі над прислів'ями та приказками приділяється достатня увага у початковій ланці.

Література

1. Кубинський М.В. Роль усної народної творчості у розвитку молодших школярів // Початкова школа. – 1993. – № 1. – С. 8-12.
2. Народ скаже – як зав'яже: Укр. нар. прислів'я, приказки, загадки, скоромовки. – К.: Веселка, 1985. – 173 с.

Дятлова С.И., г. Николаєв

ЗАДАНИЯ С ЛОГИЧЕСКОЙ НАГРУЗКОЙ В МАТЕМАТИЧЕСКОЙ ПОДГОТОВКЕ МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ

Современная программа, уделяя значительное внимание формированию у учащихся сознательных и прочных, доведённых до автоматизма вычислений, предполагает вместе с тем и доступное детям обобщение учебного материала, понимание общих принципов и законов, лежащих в основе изучаемых математических фактов, осознание тех связей, которые существуют между рассматриваемыми явлениями.

Сложившаяся в настоящее время система задач начального курса математики призвана выполнять ряд новых конкретных функций. Как отмечается в программе начальных классов, решение задач должно развивать у учащихся познавательные способности, формировать умение делать необходимые обобщения (на основе сравнения) на достаточно высоком, но доступном учащимся младшего школьного возраста уровне, способствовать осознанию учащимися общих принципов, лежащих в основе изучаемого математического материала. При современном обучении возникает основа для творческой, активной (а не только воспроизводящей) деятельности учащихся.

Совершенствование содержания и методов обучения младших школьников математике в современных условиях, вызванное изменением целей обучения, обусловило не только изменение роли текстовых задач, значение которых в связи с новыми задачами начального обучения стало очень важным. Авторы учебников подчёркивают, что наряду с обычными (и необходимыми!) для начальной школы тренировочными упражнениями, направленными на автоматизацию приобретённых навыков, в учебниках широко представлены упражнения нового типа – развивающего характера, задания с логической нагрузкой. Это задания, выполняя которые ученики должны провести те или иные наблюдения, сопоставить наблюдаемые факты, сделать самостоятельные выводы, наметить различные пути решения выдвинутой задачи, проблемы, обосновать свои действия, проверить правильность выдвинутых предложений. Подметить ту или иную зависимость, закономерность и другие. По свидетельству методистов, учителей, родителей, упражнения такого рода неизменно вызывают у учащихся большой интерес и способствуют не только лучшему, более сознательному усвоению учебного материала, но и развитию учащихся в процессе обучения, пробуждению у них интереса к математике.

Изменение роли текстовых задач в обучении математике (усиление развивающей и познавательной сторон обучения) освещено в работах Богдановича М.В., Короля Я.В., Корчевской О.П., Кочияной Л.П., Левшина М.М., Овчинниковой М.В., Прошкина В.В.

В целях обеспечения наибольшего развития детей в процессе обучения в курс математики начальных классов включено большое количество разнообразных задач с логической нагрузкой. Эти задачи являются нестандартными для учеников. Такие задачи, включённые в учебный процесс, дают возможность не только разнообразить систему задач, но и познакомить учащихся с вопросами, не сформулированными непосредственно в программе, но имеющим большое значение для общего развития. Каждая из таких задач может быть и не даст непосредственного результата, но он проявится позже, как итог общего подхода к обучению детей решать разнообразные задачи. Решение учащимися нестандартных задач предполагает развитие у учащихся не столько способности к овладению фиксированными операциями и приёмами, сколько (и это очень важно!) к обнаружению новых связей, к переносу знаний в новые условия, к овладению новыми приёмами умственной деятельности, к деятельности творческого характера.

Решение этих задач, с одной стороны, повышает общую и математическую культуру школьников, способствует развитию их математического мышления, а с другой стороны, вызывает у них стремление к открытию нового, ранее неизученного.

Для таких задач характерно то, что наряду с традиционной формулировкой требования задачи, начинающегося словами "сколько", "найдите", "покажите", часто встречаются и другие виды: "сколькими способами", "найди закономерность", "как рационально выполнить", "рассмотри различные случаи", "найди все возможные решения задачи", "установите достоверность наступления того или иного события" и т.д.

Главное при решении таких задач — это научить учащихся думать над задачей, рассуждать, догадываться, делать правильные умозаключения. По результатам выполнения заданий учитель имеет возможность определить сформированность различных способов умственной деятельности: умение производить анализ, синтез, делать сравнения, сопоставления, обобщения, классифицировать предметы и явления, формулировать выводы. А эти умения имеют обобщённый, межпредметный характер. Выполнение этих заданий воспитывает такие качества знаний, как глубина и полнота, осознанность и оперативность.

Задачи, систематически предлагаемые в классе и не требующие стандартных подходов к их решению, в значительной мере способствуют развитию детей. Но в практике обучения они ещё не заняли должного места, учителя часто проходят мимо них, стараясь "успеть" выполнить программу, тем самым не придают должного значения таким задачам. Это является одной из причин редкого, несистематического их использования в обучении. Между тем, одно задание, требующее напряжения всех сил и способностей, самостоятельного мышления и исследовательского подхода, может оказаться более полезным, нежели 30 стандартных задач, и умение решать разнообразные задачи является критерием хорошего усвоения учащимися школьного курса математики.

Сейчас учитель отвечает главным образом за качество знаний, а не за уровень развития мыслительной деятельности учащихся. Поэтому в учебном процессе удельный вес деятельности школьников, связанной с овладением приёмами и способами логического мышления, по сравнению с работой по выработке практических умений и навыков, незначителен.

В повседневной жизни, трудовой и научной деятельности чаще всего приходится